

שבת פרשת וארא
כ"ח טבת תשפ"ג

גיליון מס' 50
מומלץ להדפיס את העלון לקראת שבת

מעלות
מרוח ישיבת מעלות
לשולחן השבת
עלון שבועי לבוגרי הישיבה

תחום בוגרים

ראש הישיבה

נקודה מתוך "לחיות עם פרשת השבוע"

ליצור שינוי?

אברהם לא שאל את השאלות הללו, אלא עשה את תפקידו בעקביות. הקב"ה אומר: אחרי שאתה עושה את שלך בדרך הטבע - יבוא השלב של הנס. מעשיו של אברהם הם התשתית למתן תורה על ידי משה רבינו. כך גם היום. אל לנו לחשוב: מה זה משפיע? כמה אנשים אני פוגש ב"פנים אל פנים"? איך זה ישנה את התמונה הכללית? אנו צריכים להתמקד בעשייה. לפגוש אנשים, ליצור קשר משמעותי ועמוק, לחשוף את היופי והעוצמה שיש בכל אדם מישראל - את הקשר למסורת, את האהבה לארץ ולמשפחה - זהו תפקידנו, בתוך מגבלות הטבע. זו הדרך שמתוכה יבוא הגילוי האלוקי הגדול של האגולה השלמה.

אנו חיים מצד אחד בתוך נס, ומצד שני בתוך מלחמת תרבות קשה. הקב"ה עוטר את התקופה הגדולה בתוך לבושים של בעיות וקשיים. לצערנו, הצבא הפך לנושא הדגל של מלחמת התרבות. במקום להילחם, מתעסקים בהנפת הדגל של שילוב נשים בצבא ושאר ערכים תרבותיים פוסט מודרניים, שאינם קשורים ללחימה.

אמנם, הצבא כבר באמת לא צריך כמעט להילחם. מלאכתנו נעשית בידי אחרים. אין לנו אויבים מסביב שמאיימים עלינו, ואפילו אירן כבר שקועה בבוץ של עצמה ואינה פנויה לאיים עלינו. אז איך יזכרו שיש צבא ויש רמטכ"ל? מחפשים במה להתעסק ומשליבים נשים בכל מיני יחידות.

מובן, שאם הצבא היה צריך להילחם באמת - לא היו מכניסים נשים ליחידות לוחמות. באזני שמעתי קצין בכיר האומר שצה"ל לא יכניס נשים למקומות שבהם עלולים להיפגש עם האויב בקרב. אך כיון שצה"ל כבר לא נלחם מול אויבים - אפשר להכניס חיילות לטנקים. אנחנו ממשיכים לשרת בצבא, משום שאיננו יודעים מה יהיו ההתפתחויות, ויתכן שצה"ל יעמוד שוב בפני מלחמות. אך כרגע, משחקים בצבא, ולכן הצבא נושא את הדגל של מלחמת התרבות.

אין ספק, שברגע אחד כל המלחמה הזו תתנדף, אם רק אנו נעשה את מה שאנו צריכים לעשות. אנו נלך את הצעדים הקטנים שאנו נדרשים ללכת - והכל יתיישר מעצמו ויילך לכיוונים חיוביים וטובים.

אנו צריכים ללכת בדרכם של האבות, שעשו את מעשיהם בדרך הטבע, ובעקבות כך יבואו הדברים הגדולים, הנס האדיר שנראה אותו בעינינו. אנו מייחלים ליום שבו יחזור עם ישראל לתרבותו המקורית, שתתן לנו עוצמות תרבותיות, ו"כימי צאתך מארץ מצרים ארְאָנו נִפְלְאוֹת" (מיכה ז', ט"ו), בהתאחדות הנס והטבע בע"ה, לגאולה השלמה.

מתוך השיעור שהועבר ב-כ"ג טבת ה'תשע"ה.
השיעור המלא נמצא באתר הישיבה

בתחילת הפרשה נאמר (שמות ו', א'-ב'): **"וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' . וְאַתָּה אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בָּא-ל ש-דִּי וְשְׁמִי ה' לֹא נִדְעָתִי לְהִים"**. אל האבות הקדושים התגלה הקב"ה בשם "א-ל ש-די", ואל משה בשם הו"ה.

מהי משמעות ההבדל בין הנהגת האבות להנהגת משה רבינו? "ש-די - שאמר לעולמו די" (חגיגה, י"ב ע"א). זהו ביטוי להנהגת הטבע, המוגבלת. האבות הקדושים גילו את קדושת ה' בטבע, במציאות המעשית. אברהם אבינו הגיע אל האמונה מתוך התבוננות בטבע. דרך זו היא הכנה לגילוי של משה רבינו, שנותן את התורה ורואה את האלוקות באספקלריא מאירה ובאופן ניסי.

הנס והטבע נראים לנו, לכאורה, כשני דברים הסותרים זה את זה. חוקי הטבע מוכתבים מראש, קבועים ולא משתנים. הנס הוא דבר מיוחד, חריגה מגדר הטבע. בדרך כלל הטבע שולט, ולפעמים יש חריגה מהטבע וקורים ניסים.

הבנה זו גורמת הפרעות לאדם. מדוע? על פי תפיסה זו נדמה כאילו הטבע פועל מעצמו, קבוע מראש, בעל עצמאות ואוטונומיה. הבריאה מלמדת על חוקי הטבע, והנס הוא גילוי של אלוקות. זו תפיסה מוטעית. הטבע עצמו הוא גילוי של אלוקות, של נס. כשמבינים שהטבע והנס הם מציאות אחת, מבינים כיצד הנס מלמד על הטבע. בצורה כזו רואה האדם אלוקות בכל דבר, בחוקי הטבע ובבריאה כולה. נצטוונו להזכיר בכל יום את יציאת מצרים, משום שהניסים הגדולים מלמדים אותנו כיצד להתבונן על הטבע, ולראות את האלוקות שמתגלה דרך הטבע.

לכן אנו צריכים להודות לה' ללא הפסקה, על התקופה הנפלאה שאנו זוכים לחיות בה, שבה ניתן לראות את הניסים המתגלים דרך טבע חיינו בארץ ישראל.

בנוסף עלינו להבין שאנו חיים בשני תהליכים המעורבים זה בזה. יש חלק שאנו צריכים לעשות, ויש חלק שהקב"ה מוליד מתוך המעשים שלנו. אנו צריכים לעשות את חלקנו, בלי לשאול: מה זה מועיל, וכיצד זה יפעל? נחשוב על אברהם אבינו. הוא עשה "פנים אל פנים" - פתח אוהל, שם קצת כיבוד, ואנשים התחילו להגיע... כשהגיעו - אברהם דיבר איתם על אמונה בה', וביקש מהם לברך. מן הסתם היו כאלה שלא הסכימו, ויצאו מהאוהל, כמו שיש היום אנשים שלא רוצים לפתוח את הדלת לפעילי "פנים אל פנים". היה יכול אברהם לשאול את עצמו: מה זה עורר? אני מצליח להשפיע אולי על כמה מאות אנשים, שהם "הנפש אשר עשו בחרן" - אבל יש עוד מליוני אנשים בעולם שלא הגעתי אליהם. האם הפעולה שלי משמעותית? האם אני יכול

פינת הילדים

חשינות חיפוש כפרשה וברשי"

(לאחר מציאת המושג בקשו בשולחן שבת מאבאמא להרחיב על המושג שמצאתם)

חוזים כְּאוֹרֵי הַכֶּאֱל...

1. מה "דיבר א-להים" ומה "אמר ה'" אליו?

2. איך מתבטא קוצר רוח בגוף האדם?

3. מה פירוש המילה "טרם"?

"כי אמנם כל המכות והעונשים הקודמים למכת בכורות לא באו כי אם להיותם לפרעה ולעמו לאותות, כלומר ראיות על אמתות מציאותו יתברך, ושמלכותו מושלת גם בארץ מתחת"
(רבי יעקב צבי מקלנבורג, "הכתב והקבלה", שמות ז', ג', ד"ה "והרביתי את אותותי")

בפרשת השבוע אנו מתחילים לקרוא את כל המהלך הארוך של מכות מצרים. אך רגע לפני שעוברים לתיאור המכות ישנה הפסקה מאוד בולטת (שמות ו', י"ד-ט"ז, כ"ב-כ"ח):

"אֵלֶּה רְאֵשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם בְּנֵי רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל הַנּוֹדֵף וּפְלוּא הַצָּרוֹן וְכַרְמֵי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת רְאוּבֵן. וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יִמְאֵל וְיִמְיֹן וְאֶהֱד וְיָכִין וְאַחַר וְשָׂאוּל בֶּן הַכְּנַעֲנִית אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת שִׁמְעוֹן. וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי לֵוִי לְתַלְדוֹתָם גִּרְשׁוֹן וְקַהַת וְיִמְרִי וְשִׁנִּי חַיֵּי לֵוִי שֶׁבַע וְשִׁלְשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה... הוּא אֶהְרֹן וּמֹשֶׁה אֲשֶׁר אָמַר ה' לָהֶם הוֹצִיאוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל צְבָאָתָם. הֵם הַמְדַבְּרִים אֶל פְּרַעֲה מִלֶּךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וַיְהִי בַיּוֹם דָּבָר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם."

יש להבין את מקומה של פרשת התולדות הזאת, מה עושה כאן רשימה זו? מה עוד שלכאורה פשוט שרוצים להגיע לייחוס של משה ואהרן, ומדוע למנות את ראובן ושמעון? בכלל, מה פשר ההצגה המחודשת של משפחת משה?

רש"י מסביר: "אלה ראשי בית אבתם - מתוך שהזקק ליחס שבטו של לוי עד משה ואהרן, בשביל משה ואהרן התחיל ליחסם דרך תולדותם מראובן".

ומוסיף רש"י הסבר נוסף הקשור לתוכחה שקיבלו שבטים אלו בברכת יעקב לפני מותו: "ובפסיקתא רבתי ראיתי לפי שקנטרם יעקב אביהם לשלשה שבטים הללו בשעת מותו, חזר הכתוב ויחסם כאן לבדם לומר שחשובים הם".

המלבי"ם מביא את משל הכברה והמרגלית, שאדם מחפש מרגלית בחול, וברגע שהוא מוצא אותה הוא מפסיק מיד את החיפושים שלו. כך גם כאן, התחלנו מראובן עד שהגענו ללוי, שם מצאנו את משה ואהרן ושם זה נעצר. אך עדיין יש להבין בשביל מה צריך את זה?

הרמב"ן אומר: "לא רצה הכתוב להתחיל 'אלה שמות בני לוי לתולדותם', שלא יראה שיהיה לוי בכור היחס מכאן ואילך לכבוד משה, אבל הזכיר אחיו הגדולים ממנו וכי הוא נמנה שלישי".

כדי להבין את ענין השמות, נתבונן במעמד הסנה, שם אנו מוצאים ביטוי של שמיעה וראיה הן מצד הקב"ה והן מצד משה. דברי הקב"ה: "וְשִׁמְעוּ לְקֹלִי" (ג', י"ח), "וְאָמַרְתָּ אֶלֶּהֶם ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי" (ג', ט"ז). דברי משה: "וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֵלַי ה'" (ד', א'). ניתן לראות ביטויים אלו חוזרים בכל תהליך ההכנה והיציאה ממצרים (שמות ב', כ"ד - כ"ה): "וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים... וַיִּרְא אֱלֹהִים", וכאן אף נוסף ענין ה"ידיעה", שיש לה משמעות חשובה כהמשך לשמיעה והראיה: "וַיִּדַע אֱלֹהִים".

השמיעה, הראיה והידיעה חוזרות פעמים רבות בפרשיות יציאת מצרים, ונראה שיש קשר לשמות שנתנה לאה לשלושת בניה הראשונים שתולדותם מפורטת בתחילת הפרשה. הבן הראשון נולד, ולאח קוראת לו ראובן "כִּי רְאָה ה'", לאחר מכן נולד שמעון "כִּי שָׁמַע ה'", כשהבן השלישי - לוי, נולד זו נקודת החיבור, ה"ידיעה" - "הפַּעַם יִלְוֶה אִשִּׁי אֵלַי" (בראשית כ"ט, ל"ב-ל"ג). כל הספר הזה הוא ספר השמות, "חומש שמות", הנפתח במילים "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". השמות תופסים מקום חשוב מאוד והם מדויקים מאוד. מתברר שהשמות כאן משפיעים.

בפרשתנו, רק כשמגיעים לדבר על בני לוי כתוב "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי לֵוִי" - הנה השמות באים סוף כל סוף לידי ביטוי. עם ישראל עובר כאן תהליך של גאולה דרך הראיה והשמיעה, ואז מגיעים אל החיבור, אל הדעת. משה רבנו הוא בבחינת דעת. לכן התורה מביאה קודם את ראובן ושמעון. מתברר שכאשר לאה קראה שמות, אלו לא שמות שנכונים רק לשעתם ולמקומם, אלא זהו כוח רוחני שנכנס בעם ישראל. לכן עם השמות האלה הם יורדים למצרים. חז"ל אומרים על בני ישראל שהם לא שינו שמותם. זה מבחן קשה מאוד לא לשנות את השם בגלות. השמות כאן מאוד משמעותיים ומתברר שהשם ראובן נתן את כוח הראיה בעם ישראל ושמעון נתן את כוח השמיעה. לאחר מכן בא ה"ידיעה" - זו נקודת החיבור.

מתוך שיעור של הרב וינר שניתן ב-כ"ו טבת ה'תשס"ח
השיעור המלא נמצא באתר הישיבה

פנים וחץ

מוטי גולן | מחזור כ'

מי הזמן שטפו את פני, חלפו, זרמו על גבות שפתיים ואף. מבריכת העיתים לגמתי, רוויתי, ויימלאו ראותי אד רענן.

רוח המדבר פיסלה בי צוקים, בשריקה יבשה עיני צמצמה. עת חלפו הרוחות אפקחן וראה - היא נטעה בי חכמה ובניה.

לאורך כל הסמסטר הראשון בטכניון הייתי עסוק בלנתח את ההבדל בין לימוד תורה ללימוד חכמה. המעבר החד בין העולמות היה לי קשה וההתמודדות הולידה וחיידה בי תובנות.

אבל יותר מהכל היתה לי קשה התחושה שבחתי לצאת מעולם פנימי לעולם חיצוני. כאן לא עוסקים בפנימיות החיים אלא בחיצוניותם. האינטואיציות שיש לי מה נכון ולמה זה נכון, הדרך לבנות מהלך (הוכחה) ותובנה (משפט) אחרות, וגם הדרכים שלמדתי להדהד בי את המשמעות של התוכן הנלמד, ואיך לקשר אותו לכל שדרות החיים, לא עובדות.

השאלה שניקרה בי אז, חזרה עם השנים שוב ושוב - כשהתקדמתי בתפקיד בעבודה, כשלמדתי נושאים חדשים, כשפיתחתי הזדהות עם מעגלי השתייכות נוספים. האם תוכן זר לי יכול לגדל ולהעשיר? מתי שינוי בי מגדל ומתי אני בעצם הולך לאיבוד? האם הטיפוס הזה בהרים קשים וקרים הוא חלק מנתיב החיים שלי?

היו זמנים שדוקא ניסיתי ללכת בעצתו של רבי נחמן, שמוהיר מחכמות חיצוניות וממחשבות זרות. אבל לא באופן טכני - נושאי הלימוד (מדעים) ומושאי המחשבה (תאווה), אלא באופן עמוק - להיזהר מחכמות שמעמידות אותי בעמדת התבוננות מחוץ לדברים, וממחשבות שמפתות להתחבר למה שהוא זר לי. ניסיתי

להקשיב רק לחיים שנוגעים בי, שזורמים דרכי. להתחבר למקום שבו אני פוגש את האנשים מולי, לכוון ליבי כנגד בית קדשי הקדשים. אבל אז מצאתי את עצמי סגור בעצמי, בקליפה שלי, רואה הכל דרך מעטפת שקופה, לא באמת מקשיב לאנשים, לא פתוח לשמוע, לפגוש. הרצון לפגוש את החיים עצמם סגר אותי מהחיים עצמם.

מפתח אחד מצאתי בפירושו של השל"ה הקדוש לפסוק "וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֶשְׂרֵה דְמָרִים נְשָׂאִים מְטוֹב מִצְרַיִם" (בראשית מ"ה, כ"ג) - מה רמז יוסף בשלחו לאביו מ טוב מצרים, שירגיעו ויכינו לגלות?

השל"ה מביא את דברי הגמרא (מגילה ט"ז ע"ב): "יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו", ולוקח אותנו מעבר לפשט האומר שהיין הורגיעו כדי שיוכל לשמוע "עוד יוסף חי", למעלה למעלה אל שחקי מרומים, אל יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, אל עולם עמוק ועתיק, כתר הכתרים, שבהארתו מניח דעתם של זקנים, העולמות העליונים שתחתיו. עולם כזה שהוא עתיק יומין, זקן מכל זקנים כי שרשיו בשחר ההאצלה, וצעיר מכל צעירים כי הוא עדיין מעתיק את הימים, מניע את ההיסטוריה, ע"י שמנשב בה רוחות מקדמוניותו של עולם שמחדשות את פניה, מפתיעות ומניחות דעתם של זקנים גם יחד.

"הגידו קִאֲתִיּוֹת לְאַחֹר" - אין לי תשובה מלאה, ויש לי עוד שאלות פתוחות, אבל במבט לאחור מתבססת בי הוודאות בבחירות האלה כשאני מוצא בהן טעם כזה של חופש שמחדש ומפתיע ומרחיב את ההכרה, בלי לאבד ישוב דעת זקנים. "אודה שמך כי עשית פלא, עצות מרחוק אמונה אומן" (ישעיהו כ"ה, א').

את השורות שבתחלת הטור כתבתי בתקופת הישיבה. עם השנים אני מגלה פְּמָה אני כְּמָה למים האלה, לאוויר הזה, לאותו אד רענן המגיע מיין המשומר.

מוטי גולן גר בירושלים ומשמש כמהנדס מערכת ברפא

